

**SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI KOMISJI DS. KOMUNIKACJI I  
ODPOWIEDZIALNOŚCI SPOŁECZNEJ KRASP  
W KADENCJI 2016 - 2020**

**Komisja KiOS** działała w następującym składzie:

prof. dr hab. Andrzej Eliaz – przewodniczący,

ks. dr hab. Bogusław Milerski – zastępca przewodniczącego, prof. CHAT – rektor  
Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie,

prof. dr hab. Klaudiusz Baran – rektor Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w  
Warszawie,

dr hab. Anna Fidelus, prof. UKSW – prorektor Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego  
w Warszawie,

prof. Janina Filek – prorektor Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie,

prof. dr hab. Stefan Kwiatkowski – rektor Akademii Pedagogiki Specjalnej  
im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie,

prof. dr hab. Ewa Kutryś – Akademia Sztuk Teatralnych im. Stanisława Wyspiańskiego w  
Krakowie (rektor 2008-2016),

prof. dr hab. Arkadiusz Mężyk – rektor Politechniki Śląskiej w Gliwicach,

prof. dr hab. n. med. Jerzy Smorawiński – Akademia Wychowania Fizycznego w Poznaniu  
(rektor 2008 – 2016),

dr hab. Tadeusz Pomianek – prof. WSliZ, prezydent Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania  
w Rzeszowie (rektor 1996 – 2016),

prof. dr hab. Bogusław Smólski – Wojskowa Akademia Techniczna im. Jarosława  
Dąbrowskiego w Warszawie (rektor 2003 – 2007),

ks. prof. dr hab. Andrzej Szostek – Katolicki Uniwersytet Lubelski (rektor 1998 – 2004),

prof. dr hab. Piotr Zwierzchowski – Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy.

Uznaliśmy w Komisji, że najlepszym forum wyrażania poglądów będą **konferencje**  
poświęcone ważnym problemom oraz **stanowiska** uchwalane przez Komisję w doniosłych  
kwestiach ogólnych angażujących społeczeństwo.

**„Autonomia uczelni i środowiska akademickiego  
– odpowiedzialność i etos akademicki”**

/Politechnika Warszawska, 10 maja 2017 roku/

Zaniepokojenie znacznej części społeczności akademickiej przy okazji prac nad Ustawą, potocznie zwaną 2.0, dotyczyło kwestii wolności akademickiej; obawiano się, że przy tej okazji zostanie ograniczona autonomia uczelni i ich pracowników. Konferencja temu poświęcona została zorganizowana przez Komisję KiOS oraz Instytut Problemów Współczesnej Cywilizacji (IPWC) przy udziale władz Politechniki Warszawskiej i na jej terenie. Przebieg konferencji bezpośrednio nawiązywał do prac przy Ustawie, wobec tego zostanie on tu dokładniej zreferowany niż w wypadku pozostałych konferencji.

Uczestnicy spotkania wyrazili opinię, że **autonomia to nie przywilej, lecz podstawowy warunek skutecznego wypełniania misji akademickiej, podstawa kultury akademickiej**. Ówczesny sekretarz stanu w MNiSzW zapewniał, że intencją władz Ministerstwa nie jest ograniczenie autonomii uczelni. Wskazywano, że Polska lokuje się pośrodku krajów europejskich pod względem instytucjonalnej autonomii uczelni. Zwracano jednak uwagę na miękkie, ukryte formy jej ograniczania. Przy bardzo niskim poziomie finansowania naszych uczelni istnieje niebezpieczeństwo ich uzależnienia od władz, które uznaniowo mogą przyznawać dodatkowe fundusze. Wśród miękkich form ograniczania autonomii wymieniano domaganie się praktycznych zastosowań badań naukowych. Nastawienie na komercjalizację badań może ingerować w rozwój nauk. Przykładem takiego wpływu na wybór przedmiotu badań jest rozwój farmakologii. Wskazywano przy tym na liczne przykłady świadczące, że największe praktyczne korzyści trudno było przewidzieć, bo uzyskano je z badań o charakterze czysto teoretycznym.

Także system oceny jednostek uczelnianych może poważnie ingerować w autonomię uczelni. Na przykład, wprowadzona ocena dyscyplin spowodowała zmiany w uczelniach, które dotychczas prowadziły badania i kształcenie w ramach jakiejś dyscypliny na różnych wydziałach. Teraz ewaluacja będzie dotyczyć całych dyscyplin w ramach uczelni. Jest to ingerencja w autonomię uczelni, gdyż nowa Ustawa praktycznie wymusiła zmiany wewnątrzuczelnianych struktur. Na Kongresie Nauki Polskiej jako negatywny przykład, prowokujący do reformy w tym zakresie, wymieniono kulturoznawstwo na czterech wydziałach UJ. Faktycznie były to różne subdyscypliny kulturoznawstwa, których charakter wynikał ze współpracy z innymi dyscyplinami danego wydziału. Być może błędem było występowanie kulturoznawstwa na różnych wydziałach pod jedną nazwą. Teraz pozycja subdyscyplin kulturoznawstwa na UJ będzie odnoszona do najsilniejszych członów tej dyscypliny. Stracą przy tej zmianie niszowe lub nowopowstające subdyscypliny, bowiem liczba punktów przypisywana czasopismom w danym obszarze wiąże się przecież bezpośrednio z liczbą czytelników, a więc z potencjalną liczbą cytowań. Zatem bywa, że wysoki poziom subdyscyplin nie znajduje odzwierciedlenia w punktacji czasopism z danego obszaru, nie mówiąc już o tym, że nie odnosi się ona do potrzeb społecznych zaspokajanych przez specjalistów danej dziedziny. Jest wielce prawdopodobne, że szefowie kierunków będą

rozliczani głównie przez pozycję punktową swoich dyscyplin, a nie na podstawie obecnego czy perspektywicznego znaczenia poszczególnych jej subdyscyplin.

Na konferencji donośnie wybrzmiały głosy nawiązujące do dobrze znanych słów, że wolność wymaga odpowiedzialności. **Nie można mówić o autonomii uczelni i badaczy bez jednoczesnego podkreślania odpowiedzialności.** Wskazywano nawet, że być może zagrożenie płynące z zewnątrz jest mniejsze od niebezpieczeństw powodowanych przez wewnętrzną słabość środowiska; im słabsze środowisko tym chętniej przyjmuje dyrektywy zewnętrzne, tym łatwiej godzi się na erozję etosu akademickiego. Etos środowiska akademickiego powinien chronić przed zagrożeniami zewnętrznymi i wewnętrznymi pokusami odchodzenia od merytorycznych przesłanek przy podejmowaniu decyzji w zakresie badań, edukacji i organizacji uczelni.

Wyrażono też opinię, że **wspólnota akademicka, wypełniając misję społeczności uczelni wyższych, powinna być otwarta na to, czym żyje społeczeństwo i ma obowiązek przygotowywania młodzieży nie tylko do wypełniania ról zawodowych, ale też do kształtowania postaw obywatelskich.**

Powyższa myśl stanowiła motto dalszych działań naszej Komisji.

### **„Otwartość i odpowiedzialność społeczna”**

/Uniwersytet SWPS, 2 marca 2018/

Niezwykłe szybkie przemiany społeczno – polityczne oraz postęp technologiczny otwiera szanse przed młodzieżą, ale też tworzy nieznane wcześniej zagrożenia. Wyzwaniom tym mogą sprostać absolwenci takich uczelni, w których podstawowym i jedynym celem nie będzie jedynie wskaźnik zatrudnialności. Przygotowanie do życia w szybko zmieniającej się rzeczywistości społecznej wymaga, poza kwalifikacjami zawodowymi także wiedzy społecznej i treningu w kształtowaniu postaw obywatelskich. Również postęp technologiczny coraz bardziej zmienia nasze życie codzienne, przynosząc nie tylko nowe możliwości, ale też zagrożenia np. wykluczeniem społecznym przy ograniczaniu się do aktywności w świecie wirtualnym. Brakuje też w przygotowaniu do życia w świecie cyfrowym wzbudzenia potrzeby i wyuczenia umiejętności weryfikowania wiarygodności informacji. Tym problemom poświęcona była kolejna konferencja organizowana przez Komisję ds. KiOS wraz z IPWC oraz Uniwersytetem SWPS, na którego terenie miała ona miejsce. W czasie konferencji wypowiedziano się stanowczo o konieczności przygotowania młodzieży do życia wśród ludzi różniących się pod wieloma względami. Zamykanie się w środowisku ludzi podobnych do siebie nie jest już możliwe w zglobalizowanym świecie. Głosy były zdecydowane, gdyż zanotowano przejawy wrogości do studentów zagranicznych. Podkreślano też, że w wielu uczelniach zabrakło przemyślanych działań w organizacji zajęć, by studentom z różnych krajów stwarzać okazję do współpracy we wspólnym wykonywaniu zadań. Obecność studentów zagranicznych powinna być wykorzystana do nabywania umiejętności poruszania się w świecie wielokulturowym.

## **„Lęk przed ‘obcymi’ i wrogość wobec nich”.**

/Uniwersytet Warszawski, 11 stycznia 2019/

Organizatorami konferencji były: Komisja ds. KiOS, IPWC oraz Uniwersytet Warszawski. Była ona naturalną kontynuacją poprzedniej. Swoboda w legalnym przekraczaniu granic, przy także nielegalnej migracji, sprawia, że kontakt z przybyszami jest obecnie nieporównanie częstszy niż dawniej. Oznacza to stałe kontakty z ludźmi różniącymi się od nas pod wieloma względami: zwyczajami, poglądami, wierzeniami, kulturowymi korzeniami, niepełnosprawnościami w różnych zakresach czy orientacją seksualną. Wywołuje to naturalne obawy u ludzi nieprzygotowanych do takich kontaktów, zwłaszcza, że te niepokoje są przez różne grupy świadomie podsycane. Obowiązkiem naszej społeczności jest przeciwdziałanie niechęci wobec „obcych”, w tym postawom ksenofobicznym. Dominowały głosy, że w Polsce i na naszych uczelniach zbyt mało podejmuje się dobrze przemyślanych działań, by edukować młodzież do akceptowania różnorodności wokół nas. Uspokajane są nasze sumienia podkreśleniem, że przynajmniej na uczelniach przejawy wrogości wobec innych są zjawiskiem marginalnym. Powinniśmy jednak naszych studentów „zaszczepić” przed wrogością wobec innych, która mogłaby się pojawić w przyszłości poza uczelnią. Można to robić poprzez przekazywanie studentom wiedzy i stworzenie im okazji do pozytywnych doświadczeń w kontakcie z „obcymi”.

### **Przejawy sceptycyzmu wobec nauki**

Łatwy dostęp do informacji przy braku umiejętności kontroli ich wiarygodności prowadzi wielu ludzi do przekonania, że każdy ma swoją rację. Zdanie wybitnego eksperta ma dla nich takie samo znaczenie jak zdanie laika. Istniejący stan można określić jako kulturę rozmytych racji. Ludzie różnią się podatnością na pseudowyjaśnienia i poziomem lęku. Nie są na to immunizowane także osoby dobrze wykształcone, ale nieprzygotowane do rozumienia złożoności zjawisk w obszarach poza swoją profesją. Nierozumienie złożoności świata podszyte lękiem skłania osoby do przyjmowania prostych wyjaśnień, które jak wytrych otwierają ich umysły na „rozumienie” niemal wszystkiego.

Zaplanowano poruszyć problem sceptycyzmu wobec nauki w następujących obszarach:

- negocjowania kryzysu klimatycznego;
- kwestionowania zaleceń medycznych, w tym – potrzeby szczepień;
- podważanie danych dotyczących nieszkodliwości GMO.

### **„Zmiany klimatu i jego następstwa”**

/Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego, 26 listopada 2019/

Organizatorami pierwszej konferencji w tym cyklu były: Komisja ds. KiOS, IPWC oraz SGGW. Na konferencji odwoływano się do raportów cenionych instytucji badających zmiany klimatu oraz na opinie uznanych autorytetów w tej dziedzinie. Przedstawiano raptowne zmiany w

fizyce atmosfery oraz konsekwencje zmian klimatu w zakresie rolnictwa i leśnictwa oraz sposoby osłabienia tego niekorzystnego wpływu. Podkreślono, że z pewnymi zmianami, np. w zakresie drzewostanu, należy się pogodzić i uznać, że przyroda skoryguje błędy w zalesianiu. Typowy dla naszego obszaru będzie drzewostan liściasty. Głównie świerki, wśród drzew iglastych, słabną i stają się ofiarą różnych szkodników, ze względu na obniżający się poziom wód gruntowych. Inwazja szkodników jest jednak zjawiskiem wtórnym, jest możliwa z powodu osłabienia drzew, a zatem walka z nimi, jak w Puszczy Białowieskiej, jest pozbawiona podstaw naukowych.

Wyrażono opinię, że w programie konferencji zabrakło miejsca na poruszenie konsekwencji zdrowotnych związanych z ociepleniem klimatu. Ten problem zamierzano poruszyć na następnej konferencji.

### **„Sceptycyzm wobec nauki: Stosunek do zaleceń medycznych i szczepień”**

/Warszawski Uniwersytet Medyczny/

Kolejna konferencja miała się odbyć 14 maja b.r. Epidemia wykluczyła możliwość jej przeprowadzenia w wyznaczonym terminie. Została ona już w pełni przygotowana przez Komisję KiOS oraz Komisję Nauki KRASP, a także IPWC oraz WUM. Miała ona dotyczyć konsekwencji zdrowotnych zmian klimatu (to byłaby kontynuacja poprzedniej konferencji), ale przede wszystkim jej przedmiotem miał być problem negocjowania wytycznych świata medycznego, w tym zjawisko ruchów antyszczepionkowych. Planowano również podjęcie tematu konsekwencji zdrowotnych unikania zaleceń medycznych. Jednym z problemów miała być też kwestia relacji lekarz – pacjent (lub rodzic pacjenta) w kontekście wzbudzania lęków vs ich osłabiania wobec szczepień.

Ze względów zrozumiałych konferencja nie mogła odbyć się w wyznaczonym terminie. Wszystko wskazuje, że nowy termin zostanie ustalony po radykalnie złagodzonych rygorach związanych z epidemią. **Konferencja poświęcona stosunkowi społeczeństw wobec GMO wraz z analizą socjologiczną i psychologiczną przyczyn sceptycyzmu wobec nauki była w planach i być może zostanie zorganizowana przez naszych następców w nowej kadencji KRASP.**

### **KOMISJA PRZYJĘŁA STANOWISKO W PRZYTOCZONYCH PONIŻEJ SPRAWACH**

Komisja ds. Komunikacji i Odpowiedzialności Społecznej zabierała głos w ważnych społecznie kwestiach poprzez upublicznianie jej stanowiska. Każdorazowo uchwalane przez naszą Komisję opinie uzyskiwały poparcie Prezydium KRASP.

Wyrażaliśmy swoje zdanie w następujących zagadnieniach:

### **1. Zachowania podstawowych wartości w debacie publicznej.**

Pierwszy akapit naszego apelu, który dotyczył problemu wywołanego przez felietony prof. Aleksandra Nalaskowskiego z UMK, jest następujący:

*„Wolność słowa jest podstawową wartością, która przyświecać powinna każdej instytucji akademickiej. Niemniej uczelnia jest też miejscem kształcenia, w którym naczelną wartością jest poszanowanie godności i szacunek dla człowieka, niezależnie od jego przynależności etnicznej, wyznania, narodowości czy orientacji seksualnej. Członkowie wspólnoty akademickiej – wykładowcy, studenci, pracownicy administracyjni i techniczni – powinni być strażnikami tych wartości”*

### **2. Braku konieczności powołania „Komisji ds. wolności słowa w systemie szkolnictwa wyższego i nauki.**

Przytoczone tu zostaną krótkie fragmenty przyjętego stanowiska:

*„Pragniemy wyrazić opinię w związku z zapowiedzią wicepremiera Gowina o konieczności ustawowego wzmocnienia ochrony wolności słowa w uczelniach. (...)*

*Uważamy, że niedawno uchwalona Ustawa o szkolnictwie wyższym i nauce zapewnia wolność słowa. Ponadto powołanie ww. Komisji nie jest zbieżne z myślą przewodnią Ustawy 2.0 jaką jest autonomia uczelni. Odczytujemy propozycję jej powołania jako wyraz braku zaufania wobec rektorów i krok zmierzający do ograniczania autonomii uczelni. (...)*

*Historia uczy, że akademicka wolność słowa jest realizowana w pełni tylko przy zagwarantowaniu autonomii uczelni.”*

### **3. Zachowania dotychczasowego dostępu do kształcenia na wszystkich poziomach edukacji mimo epidemii.**

Oto kilka krótkich fragmentów uzgodnionego poglądu w tej kwestii:

*„Minister Edukacji Narodowej przyznaje, że 92% uczniów ma dostęp do Internetu, a to oznacza wykluczenie z obowiązującego zdalnego kształcenia 8% uczniów. Niestety, faktyczny procent uczniów wykluczonych w tym zakresie jest znacznie wyższy ze względu na inne braki. Przypominamy, że obowiązkiem państwa jest zapewnienie wszystkim dzieciom dostępu do kształcenia. (...)*

*Tak jak pracownicy zagrożonych zakładów pracy liczą na pomoc państwa, tak też uczniowie i*

*studenci powinni takie wsparcie od państwa otrzymać. (...) Zwracamy się zatem z apelem, by władze państwa podjęły starania o utrzymanie ciągłości kształcenia uczniów i studentów poprzez zapewnienie im równego dostępu do zdalnego nauczania oraz pomocy w opłaceniu czesnego, gdy sytuacja będzie tego wymagać.”*

Przyjmowane stanowiska Komisji Komunikacji i Odpowiedzialności Społecznej, akceptowane przez Prezydium KRASP, stanowią uzupełnienie działania władz KRASP w zakresie reagowania na problemy, którymi żyje społeczeństwo. Przytoczę tu kilka ostatnich uchwał Prezydium KRASP, które dotyczą fundamentalnych problemów naszego kraju:

- uchwała KRASP w sprawie ustawy o Sądzie Najwyższym,
- uchwała w związku z wyborami prezydenckimi,
- uchwała w sprawie matur i rekrutacji na studia.

Są mocne podstawy do stwierdzenia, że **Konferencja Rektorów Polskich zajmuje się nie tylko problemami środowiska akademickiego, lecz także wyraża opinię społeczności akademickiej w sprawach niezwykle ważnych, angażujących nasze społeczeństwo.**

Prof. Andrzej Eliasz  
Przewodniczący Komisji ds.  
Komunikacji i Odpowiedzialności Społecznej  
KRASP